

Валентина Болгаріна

Культура управління як складова модернізації професійної освіти

У статті управління розглядається як явище культури. Розкривається значення культури управління для модернізації професійної освіти, характеризуються її основні елементи.

Ключові слова: культура, управління, модернізація.

Валентина Болгарина

Культура управления как составная модернизации профессионального образования

В статье управление рассматривается как явление культуры. Раскрывается значение культуры управления для модернизации профессионального образования, характеризуются ее основные элементы.

Ключевые слова: культура, управления, модернизация.

Valentina Bolgarina

The Culture of management as part of vocational education modernization

In the article management is considered in context of culture. The importance of the meaning of management culture for modernization of vocational education is discovered, the main elements are described.

Key words: culture, management, modernization.

Людмила Майборода

УДК 377

**ТЕОРЕТИЧНІ Й ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ
ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПТНЗ**

Сьогодні вітчизняний ринок праці висуває свої вимоги до сучасного кваліфікованого робітника. Відповідно професійно-технічна освіта (ПТО), як ринок освітніх послуг з професійної підготовки робітничих кадрів, має гнучко реагувати на її потреби. У свою чергу, це зумовлює необхідність здійснення об'єктивного оцінювання ефективної діяльності професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ), створення системи оцінювання її показників якості.

Кожен підхід має власну пріоритетну сферу оцінки якості освіти як системи, так і освітньої діяльності навчальних закладів. Також свої пріоритети має й споживач освітніх послуг. З огляду на вищезазначене, постає актуальним завдання розроблення гнучкої системи оцінювання якості ПТО. Як свідчать результати освітньої практики, варто відмітити, що використання системи рейтингового оцінювання себе виправдовує. Акцентуючи увагу на важливих аспектах ефективності професійної освіти, вчені

підтверджують думку про актуальність застосування рейтингового оцінювання в освіті.

Проблемі рейтингу в освіті присвячено багато вітчизняних і зарубіжних наукових праць, зокрема, С.С. Донецької, Н.Г. Загоруйко, А.А. Жученко, Е.Д. Колегової, А.І. Комишан, Т.О. Лукіної, Н.Ш. Нікітіної, С.Н. Рискулова, Г.П. Савельєвої, В.А. Федорова, А.А. Якименка, С.С. Якубовського та ін.

У сучасних умовах у різних сферах людської діяльності для відображення поточного стану об'єкта або явища, визначення перспектив його розвитку, широко використовується рейтинг як інструментарій систематизації даних стосовно об'єкта дослідження. При цьому, рейтинг визначається як „індивідуальний числовий коефіцієнт оцінки політичної, громадської, культурної та іншої діяльності як різних організацій, так і окремої людини; виводиться за результатами голосування, соціальних опитувань, анкет або показників досягнень” [1, с. 494].

Зокрема, рейтинг в освіті Т.О. Лукіна визначає як: „індивідуальний числовий коефіцієнт кваліфікованої комплексної оцінки різноманітних аспектів і результатів діяльності освітньої системи будь-якого рівня (національний, регіональний, локальний) або окремої освітньої установи чи конкретної людини (учня, студента, слухача, викладача). Цей коефіцієнт виводиться на основі соціального опитування, анкетування чи моніторингових досліджень, показників результатів функціонування системи освіти, діяльності освітньої установи або показників навчальних досягнень чи професійного й особистісного розвитку людини” [2, с. 768].

Його класифікують за різними параметрами:

1. За кількістю характеристик, на основі яких оцінюють об'єкти ранжирування: однофакторні і багатфакторні.
2. За джерелом інформації, на підставі яких вибудовуються рейтинги: складені за результатами інтерв'ювання (опитування) цільових груп; побудовані за даними вторинної інформації (наприклад, дані Держкомстату, тощо); засновані на даних, отриманих безпосередньо від об'єктів ранжирування.
3. За кількістю рейтингових продуктів виділяють періодичні та неперіодичні рейтинги [3].

Досить звичайним явищем стало визначення рейтингів навчальних закладів, з метою: задоволення потреб споживачів в отриманні якісної та об'єктивної інформації щодо рівня підготовки молоді у навчальних закладах різних рівнів; визначення якості освіти; створення здорової конкуренції між

навчальними закладами; отримання певної обґрунтованої інформації для прийняття управлінських рішень тощо. Системи рейтингового оцінювання навчальних закладів з успіхом реалізуються у понад 20 країнах світу. Серед них країни Європейського союзу, Росія, США, Австралія, Китай та ін. [4].

У практиці професійно-технічної освіти України оцінювання якості підготовки кваліфікованих робітників здійснюється при проведенні атестації ПТНЗ або при ліцензуванні професій. На жаль, об'єкти і суб'єкти зовнішнього або внутрішнього оцінювання відносяться до цієї „роботи” як до формальної нормативної процедури, не враховуючи і не виділяючи корисної інформації щодо покращення якості освіти.

Ринкова економіка особливим чином актуалізує самовідповідальність навчального закладу за якість підготовки фахівців у ньому. Тому оцінювання якості освіти, і, зокрема, ефективної діяльності ПТНЗ, набуває потреби у системному і систематичному підході. З нашої точки зору, рейтингове оцінювання як метод оцінювання якості освіти дозволяє достатнього ефективно визначити позитивні та негативні тенденції розвитку ПТНЗ.

Рейтингове оцінювання ефективної діяльності професійно-технічних навчальних закладів може бути як зовнішнім, так і внутрішнім. *Зовнішній* рейтинг пов'язаний із порівнянням декількох ПТНЗ або різних підрозділів одного навчального закладу. *Внутрішній* розглядає питання порівняння відповідності досягнутих навчальним закладом результатів до еталонного показника. В якості цього еталону можуть виступати, наприклад, бюджетний або плановий набір учнів у ПТНЗ, середній показник працевлаштування випускників за минулий період тощо. Такий рейтинг спрямований більше на оцінку динаміки (тенденцій змін) об'єкту.

Об'єктами рейтингового оцінювання ефективної діяльності ПТНЗ можуть виступати професійно-технічні навчальні заклади, педагогічні працівники, учні, слухачі, навчально-виховний процес, результативність навчання тощо. Суб'єктами такого оцінювання можуть бути:

1. Органи управління професійно-технічною освітою (національний і регіональний рівні), здійснюють аналіз діяльності ПТНЗ за показниками у регіональному та галузевому розрізах (галузями виробництва та сфери послуг);

2. Професійно-технічні навчальні заклади (рівень ПТНЗ). Порівнюють однотипні ПТНЗ за галузями виробництва, здійснюють самоспостереження, самодіагностування,

самооцінювання;

3. Учні, батьки, випускники, педагогічні працівники, роботодавці. Вони мають можливість отримати достовірну інформацію для прийняття життєво важливих рішень щодо професійної підготовки для максимальної самореалізації.

Механізм рейтингового оцінювання ефективної діяльності ПТНЗ полягає в проведенні комплексної порівняльної оцінки цієї діяльності, що характеризується за допомогою визначених певних параметрів (індикаторів), згрупованих за напрямками: „Працевлаштування”, „Зміст навчання і навчально-методичне забезпечення”, „Ефективність навчання”, „Педагогічні працівники”, „Доступність професійно-технічної освіти”, „Матеріально-технічна база”, „Фінансування” [5].

Співробітники лабораторії „Всеукраїнський інформаційно-аналітичний центр ПТО” Інституту ПТО НАПН України в рамках фундаментального наукового дослідження теми „Інформаційно-аналітичне забезпечення модернізації професійно-технічної освіти в умовах ринку праці” розробили автоматизовану інформаційно-аналітичну систему „Профтех” (ІАС „Профтех”), для збору, обробки, аналізу, зберігання та передачі інформації. Функціонально система призначена для забезпечення інформаційних потреб органів управління ПТО різних рівнів та є комплексом інтегрованих додатків, які в єдиному інформаційному просторі підтримують основні аспекти аналітичної діяльності. Технічні можливості системи дозволяють розраховувати в автоматичному режимі індикатори ефективної діяльності ПТНЗ України та отримувати завдяки конструктору звітів оперативну інформацію у наочній формі відповідно до власних потреб, спостерігати за динамікою процесів. Також за допомогою мережі Інтернет в ІАС „Профтех” реалізована можливість вільного доступу, тобто вона є відкритим освітнім інформаційним середовищем [6, с. 34]. Її програмне забезпечення дозволяє автоматизувати процес розрахунку показників (індикаторів), здійснювати порівняння та ранжирування отриманих результатів досліджень у режимі конструктора, спостерігати в динаміці, тобто таким чином здійснювати рейтингове оцінювання ефективної діяльності професійно-технічних навчальних закладів на національному, регіональному рівнях і у галузевому розрізі.

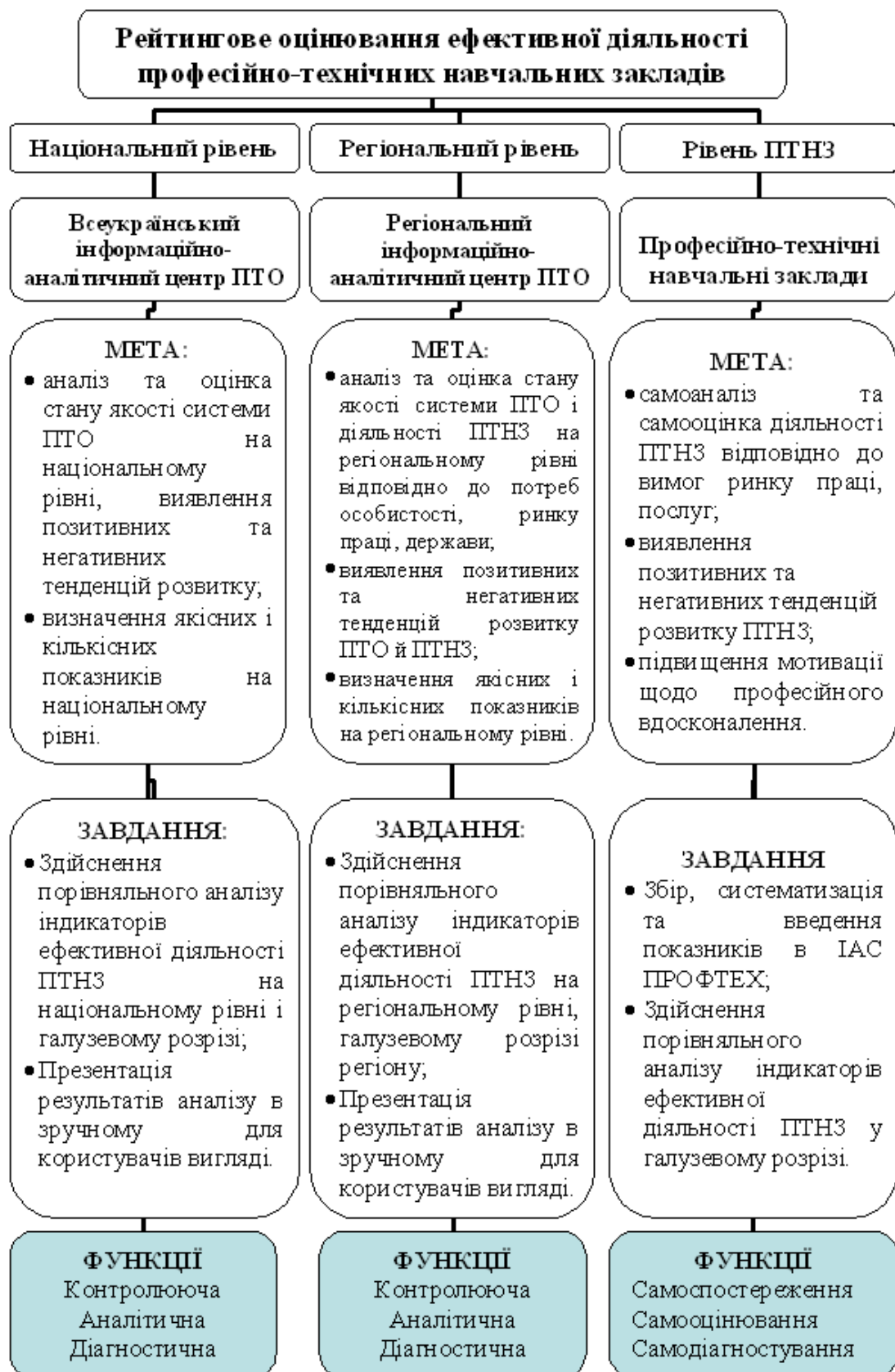

Рис. 1. Рейтингове оцінювання ефективної діяльності ПТНЗ

ІАС „Профтех” дозволяє оцінювати ефективність діяльності ПТНЗ суб’єктами управління ПТО:

– на національному рівні рейтингове оцінювання здійснює Всеукраїнський інформаційно-аналітичний центр ПТО, аналізуючи загальну інформацію регіонів за групами індикаторів ефективної діяльності ПТНЗ;

– на регіональному рівні – Регіональні інформаційно-аналітичні центри, аналізуючи діяльність ПТНЗ свого регіону окремо за кожним індикатором або за їх групою;

– на рівні ПТНЗ – професійно-технічні навчальні заклади, порівнюючи індикатори однотипних ПТНЗ за галузями виробництва з метою самоаналізу, самопостереження, самооцінки (рис. 1).

До складових методики рейтингового оцінювання ефективної діяльності ПТНЗ можна віднести наступні етапи:

I. *Підготовчий* (постановка задачі, визначення параметрів для побудови рейтингу).

II. *Основний* (поточний) (збір, обробка, оцінка інформації).

III. *Заключний* (побудова, ранжирування, представлення інформації).

Незалежно від мети суб’єкта, при проведенні рейтингового оцінювання важливе значення відіграє використання достовірної інформації. Рейтингове оцінювання ефективної діяльності професійно-технічних навчальних закладів дозволяє на основі аналізу кількісних показників визначити позитивні тенденції розвитку ПТО, укріплювати і розвивати їх, а також виявляти слабкі місця (сторони) в їх роботі, які необхідно усунути для підвищення її якості. Системний і систематичний підхід до оцінювання якості освіти, зокрема ефективної діяльності ПТНЗ, на всіх рівнях управління ПТО, в контексті регіональних і галузевих потреб виробництва та сфери послуг забезпечить відповідність професійної освіти і навчання вимогам держави, суспільства і особистості; підвищить її результативність, дозволить ефективно управляти процесами розвитку системи ПТО.

Література

1. Булыко А.Н. Большой словарь иностранных слов. 35 тысяч слов / А.Н. Булыко. – Изд. 2-е, испр. – М. : „Мартин”, 2008. – 704 с.

2. Лукіна Т.О. Рейтинг в освіті / Т.О. Лукіна // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук. України ; головний ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

3. Технологии рейтингов [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу 04 травня 2010: <<http://www.md-consulting.ru/articles/html/article19.html>>. – Загол. з екрану. – Мова російська.

4. Що таке рейтинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу 04 травня 2010: <<http://www.euroosvita.net>. – Загол. з екрану. – Мова українська.

5. Наказ МОН України від 02.02.2009 № 55 «Про затвердження індикаторів ефективної діяльності та методичних рекомендацій щодо їх впровадження» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу 17 травня 2010: <<http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1038.2548.0>>. – Загол. з екрану. – Мова українська.

6. Моніторинг за індикаторами ефективної діяльності професійно-технічного навчального закладу: Метод. рек. / Н. О. Величко, Л. А. Майборода, І. М. Савченко та ін. / За заг. ред. І. М. Савченко. – Дніпропетровськ : ДЦ ПТО ПІТ, 2009. – 50 с.

Людмила Майборода

Теоретичні й практичні аспекти оцінювання ефективної діяльності ПТНЗ

У статті розглядаються теоретичні й практичні аспекти рейтингового оцінювання ефективної діяльності професійно-технічних навчальних закладів у сучасних умовах.

Ключові слова: оцінювання ефективної діяльності ПТНЗ, рейтинг в освіті, рейтингове оцінювання.

Людмила Майборода

Теоретические и практические аспекты оценивания эффективности деятельности ПТУ

В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты рейтинговой оценки эффективности деятельности профессионально-технических учебных заведений в современных условиях.

Ключевые слова: оценивания эффективности деятельности ПТУЗ, рейтинг в образовании, рейтинговое оценивание.

Ludmila Mayboroda

Theoretical and practical aspects of evaluating the effectiveness of vocational schools

The article deals with theoretical and practical aspects of the rating performance evaluation of vocational schools in modern conditions.

Key words: evaluation of effective operation of vocational schools, ranking in education, rating evaluation.